

Hjemmestyrets ressourcer

af Jørgen Hertling

Der er mange ukendte faktorer i forbindelse med forberedelserne til indførelse af hjemmestyre i Grønland den 1. maj 1979. Et af de åbne spørgsmål er, hvorvidt det hjemmestyrende Grønland fra starten eller umiddelbart de følgende år vil kunne præstere menneskelige, samfundsøkonomiske og samfundsmoralske ressourcer.

For så vidt angår de menneskelige ressourcer må man være forberedt på, at det hjemmestyrende Grønland endnu mange år fremover må hente en del af arbejdskraften udefra, hovedsageligt fra Danmark. Det gælder ikke blot speciel sagkundskab inden for en række administrative sektorer, undervisning og sundhedsvæsen, men også arbejdskraft af mere almen karakter.

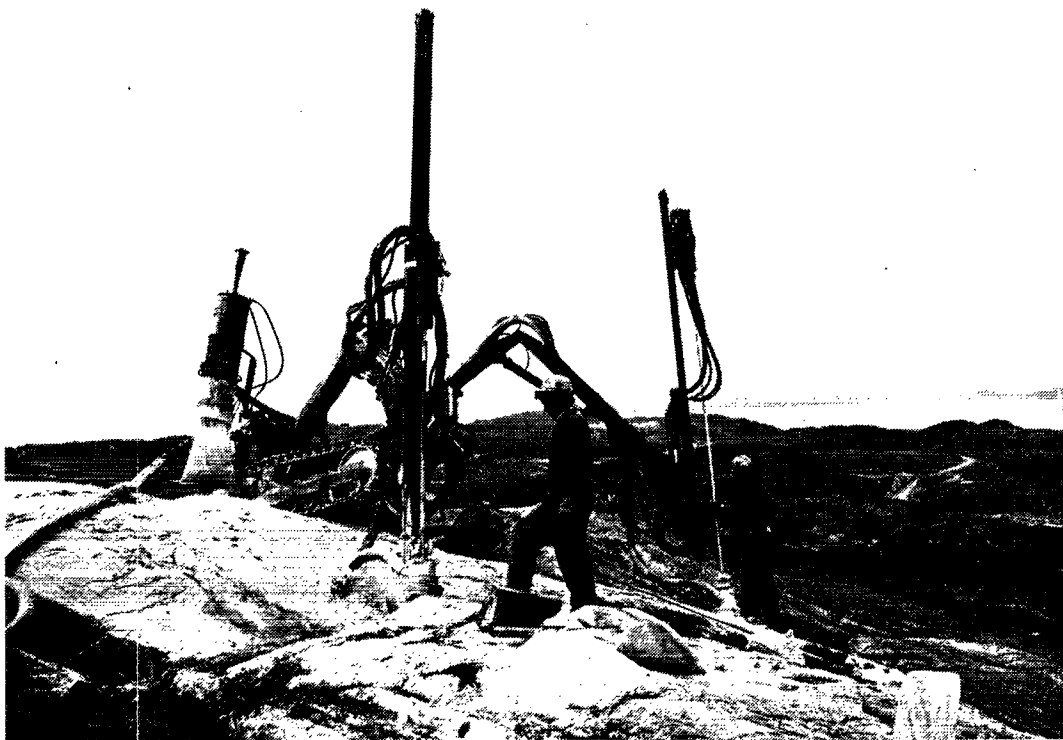
Nok kan man konstatere, at uddannelsessituationen er blevet væsentligt bedre i de senere år. Der er vel i det hele taget intet område, der har haft en sådan politisk bevågenhed som undervisningssektoren, og med den uddannelsesintensitet og med de uddannelses tilbud, der er, kan man håbe på, at en række arbejdsområder efterhånden kan klares hovedsageligt med grønlandsk arbejdskraft, men sagkyndig hjælp udefra vil

der være behov for mange år fremover.

I denne forbindelse må man være opmærksom på den aldersmæssige sammensætning af den grønlandske befolkning. De unge aldersklasser er talmæssigt ret dominerende. Netop i disse år når en stor gruppe af de unge til arbejdsmarkedet. En foreløbig prognose profeterer med stor arbejdsløshed netop inden for denne gruppe, hvis der ikke snarest igangsættes erhvervsøkonomiske foranstaltninger. Sådan set skulle man tro, at der ville være menneskelige ressourcer nok til at dække arbejdskraftbehovet med grønlandere, men så simpelt går det nok ikke, selvom man skulle indrette de forskellige uddannelser efter grønlandske behov og normer.

Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at den grønlandske befolkning kun tæller små 50.000 mennesker, børn, unge og gamle. Det forekommer mig meget optimistisk at tro, at samfundets mangfoldige funktioner skulle kunne klares uden et væsentligt supplement udefra.

Når foranstående noget skeptiske fremstilling stilles i relation til hjemmestyrets inderste kerne, *at de grønlandske organer skal have et selvstændigt ansvar*

Fot.: Mogens S. Koch.

inden for en række områder, er der imidlertid ingen grund til bekymringer. Det er ønskeligt, at forskellige samfunds-funktioner klares så vidt muligt af grønlandsk personale, men det behøver jo ikke at være det eneste saliggørende. En del udefra kommende arbejdskraft må være med til at klare ærterne *under grønlandsk ansvar*. Såfremt Grønland i de kommende år kan fostre dygtige og selvbevidste lederemner, og såfremt der kan herske et fordrageligt arbejdsklima, er der ingen grund til at male fanden på væggen.

Ud fra den nuværende situation ser det ret så trist ud med Grønlands erhvervsøkonomiske ressourcer. Det kom-

mer selvfølgelig an på, om man ønsker den voksende politiske indflydelse fulgt op af en voksende erhvervsøkonomisk indflydelse. Det gør jeg ud fra den betragtning, at den politiske beslutningsmyndighed efter mit skøn først kan blive til en ægte oplevelse for de grønlandske politiske organer, hvis der findes selv-erhvervede økonomiske ressourcer til at beslutte med.

Det er en kendsgerning, at det økonomiske grundlag for det grønlandske samfund idag sikres ved overførsel af kapital fra den øvrige del af riget. Det er helt acceptabelt så længe samfundet fungerer som en slags amt, en politisk-administrativ del af helheden. I det øjeblik

Grønland bliver hjemmestyrende og er nødt til at modtage et bloktilskud, virker systemet knap så naturligt. Uanset at tilskuddet ydes som en naturlig forpligtelse fra Danmark, eftersom hjemmestyret indføres i rigsenhed med Danmark, vil systemet på længere sigt givet være belastende i forholdet mellem Danmark og Grønland.

Det er tilmed et stort åbent spørgsmål, om den danske imødekommenhed med at overføre et betragteligt bloktilskud vil fortsætte i mange år efter hjemmestyrets indførelse. Det er et spørgsmål, som umuligt kan besvares idag. Det er imidlertid nødvendigt, at den grønlandske befolkning før hjemmestyrets indførelse er klar over, at danskerne ved at overlade ansvaret for det grønlandske samfunds funktioner på en lang række områder kan ændre holdningen over for Grønland. Med den erhvervsøkonomiske situation i Danmark, med stor arbejdsløshed og en række uopfyldte ønsker mellem Østersøen og Skagerrak kan viljen til at overføre et bloktilskud til et hjemmestyrende Grønland blegne med tiden. Det skal den grønlandske befolkning være opmærksom på før hjemmestyrets indførelse, ikke fordi man skal få kolde fødder, men fordi en muligt ødelæggende skuffelse gerne skal undgås, hvis danskerne mod forventning skulle begynde at dreje hanen for pengetanken.

Hvilke muligheder har det grønlandske samfund til at bidrage med hensyn til driften af samfundet de kommende år?

Fiskeriet har de senere år ført en kummerlig tilværelse. Den eneste pro-

duktion, der indtil dato tegner sig for Grønlands eksport, giver drønende underskud. De sidste 4 år har underskuddet årligt været mellem 60 og 90 mio. kroner. Der er efter al sandsynlighed ingen grund til at tro, at underskuddet bliver væsentligt mindre ved at produktionssektoren bliver overført fra staten til hjemmestyrets ansvarsområde. Med de geografiske og klimatiske forhold, hvorunder fiskeriet i Grønland oprettholdes, skal der ualmindelig dygtighed og usandsynligt held til at få det til at balancere, endsige give overskud. Det er bittert at konstatere, at fiskeriet ikke i disse år eller om nogensinde kan blive det bærende erhverv i Grønland. Noget helt andet er, at erhvervet som den største arbejdsplads i Grønland må oprettholdes, og helst sådan at fiskerne får noget ud af sliddet.

Vi har netop i disse dage (februar 1978) måttet bide i det sure æble ved at konstatere, at borerne efter olie ud for vestkysten er opgivet. Der var formentlig ingen olie derude. Man kan dog, som ræven om rønnebærrene, også sige heldigvis. Så undgår vi da de uundgåelige ødelæggelser i de små grønlandske samfund, såfremt der var blevet et „olieeventyr“ derude.

Dog er Grønland et stor land. Der er ingen grund til at opgive håbet. Der arbejdes videre med andre områder af landet. Man må da håbe, at styringsudvalget snart må blive opmærksom på de canadiske formodninger om store olieforekomster i Peary Land. Hvis disse formodninger har noget på sig, er det da i hvert fald en fordel, at man kan drive oliejagten flere hundrede kilometer

Fot.: Mogens S. Koch.

væk fra beboede områder. Erhvervsudviklingen i byerne må så foregå på en mere naturlig måde.

De kendte mineraler og såmænd også de endnu ukendte hører med til fremtidens håb, men også her ser mulighederne beskedne ud. Den sorte Engel fungerer da og pynter enormt på Grønlands eksportstatistik. Om nogle år skulle minen efter sigende bidrage til det grønlandske samfund med ca. 50 mio. kroner om året.

Uranfjeldet, molybdænforekomsterne, jernmalforekomsterne, kulforekomsterne og en række andre mindre forekomster må vente på bedre tider.

Fælles for olie og mineraler er, at forekomsterne i Grønland skal være rige og fine for at kunne konkurrere på verdensmarkedet.

Dertil kommer, at det altid vil være et åbent spørgsmål, hvorlænge de kan bidrage til samfundsøkonomien.

Undersøgelser af vandkraftens mulige

udnyttelse har været i gang i nogle år. Man har konstateret, at det teknisk er muligt at bygge vandkraftværker i Grønland. Værre er det med udsigten til, hvad man ellers kan bruge kraften til. En sagkyndig rapport herom levner ikke store chancer uden dog at slukke alt håb.

Det har ellers været forjættende at fantasere sig til vandkraftens mulige følger.

For det første kunne vandkraften blive kernen til en moderne industrialisering af det grønlandske samfund. Hvis der virkelig kunne frembringes billig energi, og hvis denne energi kunne gøres tilgængelig, ville der blive åbnet spændende perspektiver for grønlandsk eksport- og hjemmemarkedsproduktion. Et af de spændende aspekter ville være, om det kunne være teknisk og økonomisk muligt at føre kraften til allerede eksisterende bygde- og bysamfund. En række mindre industrier, som muligt ikke konkurrencemæssigt kan bære eksportproduktion, men som alt taget i betragtning kan bære hjemmemarkedsproduktion, kunne være med til at skabe arbejdspladser for en del af den kommende ungdom.

For det andet kunne vandkraften og den billige energi muligvis gøre brydningen af de kendte mineraler rentabel. Alene udsigten til billigere drift af sådanne mineralforekomster ville kunne virke animerende for undersøgelser og investeringer.

For det tredje ville vandkraften åbne spændende kombinationsmuligheder mellem den danske industri og den kommende grønlandske industri. Et af de store problemer for rentabel dansk industri er jo netop energimulighederne. Danmark er et fattigt land for så vidt angår råstoffer og energikilder. Til gengæld må man jo nok sige, at dansk industri er med på noderne, når det drejer sig om højt udviklet teknologi og know-how. Vi har endnu ikke know-how i Grønland, hverken teknisk eller kommercielt, men med energi til rentabel pris og mulige råstoffer kan vi snakke med. Dette i sig selv, at der kunne blive en dialog mellem 2 parter, der hver på sin side har noget at yde, ville være en værdifuld nyskabelse i Grønland.

Men efter eksperternes bedømmelse er chancerne ikke store.

Under alle omstændigheder er den grønlandske befolkning indstillet på at betale en pris for det selvstændige ansvar, som vil blive udbygget i de kommende år. Ingen kender prisen nøjagtigt. Hvorvidt det grønlandske samfund kan præstere de fornødne samfundsmoralske ressourcer vil givet afhænge af prisen.

Hjemmestyret bliver efter al sandsynlighed den største udfordring, det grønlandske samfund hidtil er blevet udsat for. Det vil kræve mod og solidaritet. Der er al mulig grund til at ønske, at det går godt.